

www.vulkani.rs
office@vulkani.rs

Naziv originala:
Sarah Pearce
THE SANATORIUM

Copyright © Sarah Pearce Ltd 2020

Translation Copyright © 2022 za srpsko izdanje Vulkan izdavaštvo

ISBN 978-86-10-04494-2

Ova knjiga štampana je na prirodnom recikliranom papiru od drveća koje raste u održivim šumama. Proces proizvodnje u potpunosti je u skladu sa svim važećim propisima Ministarstva životne sredine i prostornog planiranja Republike Srbije.

SARA PIRS

SANATORIJUM

Preveo Aljoša Molnar

VULKAN
IZDAVAŠTVO

Beograd, 2022.

Mojoj porodici

On nous apprend à vivre quand la vie est passée.

(„Uče nas da živimo tek kada život prođe.“)

Mišel de Montenj

„Voleo sam ograničenja. Ona su mi pružala utehu.“

Žozef Diran

UVOD

Januar 2015.

Odbačena medicinska oprema svuda po podu: hirurški instrumenti istačkani rđom, razbijene boce, tegle, izgrebani kostur starih invalidskih kolica. Iscepani dušek prelomljen stoji naslonjen na zid, s tamnožutim mrljama svuda po površini.

Sa šakom čvrsto stisnutom oko ručke akten-tašne, Danijela Lemetra preplavljuje jak osećaj gađenja: kao da je vreme preuzelo dušu ove zgrade i ostavilo nešto trulo i bolesno umesto nje.

Kreće se brzo hodnikom, koraci mu odjekuju po popločanom podu.
Ne skidaj pogled s vrata. Ne osvrći se.

Međutim, predmeti koji se raspadaju privlače mu pogled, svaki od njih sa svojom pričom. Nije potrebno mnogo da se zamisle ljudi koji su boravili ovde i iskašljavali pluća.

Ponekad mu se čini da može to i da onjuši, kakvo je bilo ovo mesto – oštri, jetki miris hemikalija koji još obitava u vazduhu od starih operacionih odeljenja.

Danijel je na pola hodnika, kad odjednom stane.

Primećuje neki pokret u naspramnoj sobi – mračan i nejasan pokret. Stomak mu se okreće. Zuri, nepomičan, pogledom istražujući senoviti sadržaj prostorije – gomilu hartije razbacane po podu, iskrivljene cevi aparata za disanje, slomljeni okvir kreveta i pohabane kaiševe koji slobodno vise.

Koža mu se ježi od napetosti, ali ništa se ne događa. Zgrada je tiha, mirna.

Teško izdiše i ponovo počinje da korača.

Nemoj da si glup, govori samom sebi. Umoran si. Previše puta si uza-stopce kasno legao, a rano ustao.

Posežući za vratima, Danijel ih otvara. Vetar ljutito počinje da riče, povlačeći ih nazad. Dok pravi korak napred, zaslepljen je ledenim nalemom snežnih pahuljica, ali olakšanje je konačno biti napolju.

Sanatorijum ga onespokojava. Iako zna u šta će se pretvoriti – nacrtao je svaka vrata, prozor i prekidač novog hotela – u ovom trenutku ne može da ne reaguje na njegovu prošlost, ono što je bio.

Spoljašnjost nije mnogo bolja, pomišlja, podižući pogled. Oštra pravougaona zgrada prošarana je snegom. Raspada se, zapuštena je – balkoni i balustrade, dugačke verande, trošne i u raspadu. Nekoliko prozora još je nedirnuto, ali većina je okovana daskama i ružni kvadrati od iverice ukrašavaju fasadu.

Danijel razmišlja o kontrastu koji postoji između ove zgrade i njegove kuće u Veveu, koja stoji pored jezera. Savremeni kockasti dizajn uglavnom je napravljen od stakla da bi se dobio panoramski pogled na vodu. Ima terasu na krovu i mali mol.

Sve je to on dizajnirao.

S tom slikom dolazi i Džo, njegova supruga. Samo što se vratila s posla, u glavi prevrće marketinške budžete, sastanke, već sakupljajući i terajući decu da rade domaće zadatke.

Zamišlja je u kuhinji kako priprema večeru, kako joj kestenjasta kosa pada preko lica dok efikasno usitnjava i secka namirnice. Priprema nešto lako – testeninu, ribu, mešano i prženo. Nijedno od njih dvoje nije baš umešno u kuhinji.

Ova misao nakratko mu podiže raspoloženje. Dok prelazi parking, Danijel oseća prve tragove strepnje zbog vožnje kući.

Do sanatorijuma nije lako stići čak ni po najlepšem vremenu, izolovan je, visoko u planinama. Ovo je bio nameran izbor, zamišljen tako da tuberkulozni pacijenti budu daleko od mesta i gradova i da ostatak populacije drži podalje od njih.

Međutim, udaljena lokacija činila je put koji vodi do njega pravim košmarom, serijom serpentinских krivina koje prosecaju gustu šumu borova. Pri jutrošnjem dolasku, put je bio jedva vidljiv – snežne pahuljice survivale su se na vetrobran kao bele strelice, zbog čega je bilo nemoguće videti dalje od nekoliko metara pred sobom.

Danijel je skoro stigao do automobila kada je stopalom nagazio na nešto – iscepane ostatke nekog plakata, napola prekrivenog snegom. Slova su gruba, ispisana crvenom bojom.

NON AUX TRAVAUX!!! STOP GRAĐEVINSKIM RADOVIMA!!!

Razljučen, Danijel ga gazi. Demonstranti su prošle nedelje bili ovde. Više od pedeset njih, psovali su ga, mahali upadljivim parolama ispred njegovog lica. Sve je snimljeno mobilnim telefonima i podeljeno preko društvenih platformi.

Bila je to samo još jedna u nizu beskrajnih bitaka koje moraju da vode da bi ovaj projekat doveli do kraja. Ljudi tvrde da žele napredak, turističke franke koji s tim dolaze, ali, kada je posredi izgradnja, povlače se.

Danijel zna zašto. Ljudi ne vole pobednike.

Jednom mu je otac to rekao, i bilo je istina. Lokalci su isprva bili ponosni. Opravdavali su njegov delimičan uspeh – tržni centar u Sionu, stambeni blok u Sijeri, iznad Rone – ali onda je odjednom postao *prevelik*, zar ne? Previše uspeha, previše ugleda.

Danijel je stekao utisak da je, u njihovim očima, odgrizao svoj deo kolača i sada postao pohlepan što želi više. Samo mu je trideset tri, a arhitektonska firma cveta – kancelarije u Sionu, Lozani, Ženevi. Jedna je planirana za Cirihi.

Isto je i s Lukasom, građevincem i jednim od njegovih najstarijih prijatelja. Tek mu je trideset i neka, a poseduje tri znamenita hotela.

Ljudi ih preziru zbog njihovog uspeha.

A ovaj projekat mu je kao ekser u kovčegu. Sve su imali: internet trolove, imejlove, pisma koja su stizala u kancelariju. Pritužbe na planove.

Prvo su krenuli na njega. Glasine su počele da kolaju na lokalnim blogovima i društvenim mrežama, da mu je firma u problemima. Onda su krenuli na Lukasa. Slične priče, priče kojih bi lako mogao da se reši, ali jedna je opstala.

Smetala je Danijelu, više nego što je bio spreman da prizna.

Priče o mitu. Korupciji.

Danijel je pokušao da razgovara s Lukasom o tome, ali njegov prijatelj obustavio je svu komunikaciju. Ova misao izjeda ga poput svrabeža, kao i mnogo drugih stvari u ovom projektu, ali primorava se da ne misli na njih. Mora da ih ignoriše. Da se usredsredi na krajnji rezultat. Ovaj hotel zapečatiće njegovu reputaciju. Lukasov nagon i opsesija detaljima

nagnali su Danijela na spektakularno ambiciozan dizajn, na krajnji ishod koji nije mogao ni da zamisli.

Danijel stiže do automobila. Vetrobran je debeo od svežeg snega; previše je za brisače. Moraće da ga sastruže.

Međutim, čim je posegnuo u džep da uzme ključeve, primetio je nešto.

Jednu narukvicu koja leži pored prednje gume.

Saginje se i podiže je. Tanka je i napravljena od bakra. Danijel je vrti među prstima. Primećuje niz brojeva koji su bili ugravirani s unutrašnje strane... Neki datum?

Danijel se mršti. Sigurno pripada nekome ko je danas bio tu, zar ne? Inače bi već bila prekrivena snegom.

Ali šta li je ta osoba radila ovako blizu njegovog automobila?

Slike demonstirana proleću mu kroz glavu, kao i njihova ljutita i podrugljiva lica.

Da li ovo pripada nekome od njih?

Danijel se primorava da dugo i duboko udahne, ali, dok ubacuje narukvicu u džep, primećuje još nešto: neki pokret iza snežnog nanosa koji se nagomilao pored zida parkinga.

Vidi neku nejasnu priliku.

Vlažan mu je dlan kojim drži privezak s ključevima. Snažno pritiska dugme da otvori gepek, ali staje kao ukopan i podiže glavu.

Tu je neka figura, stoji pred njim, između njega i automobila.

Danijel samo zuri, delimično paralizovan, dok mozak pokušava da mu obradi ono što vidi – kako neko može da mu priđe toliko brzo, a da on to ne primeti?

Prilika je obučena u crno. Nešto joj prekriva lice.

Podseća na gas-masku; oblik je isti, ali nedostaje joj onaj filter spreda. Umesto toga, tu je debelo gumeno crevo od usta do nosa. Neki konektor. Crevo je rebrasto, crno; pokreće se dok se prilika prebacuje s noge na nogu.

Efekat je užasavajući. Monstruozan. Nešto što je stiglo iz najvećih dubina nesvesnog uma.

Razmišljaj, govori sebi, *razmišljaj*. Mozak počinje da mu prevrće mogućnosti, da od ovoga napravi nešto neškodljivo, benigno. Reč je o šali, to je sve: jedan od demonstirana pokušava da ga preplaši.

A onda prilika kreće prema njemu. Preciznim, kontrolisanim pokretom.

Sve što Danijel može da vidi jeste grozno uvećano crno crevo na njenom licu. Rebraste linije creva. A onda začuje i disanje; neki čudan, vlažni sisajući zvuk iz maske. Tečno izdisanje.

Srce mu ludački tuče o rebra s unutrašnje strane.

„Šta je ovo?“, kaže Danijel, čuvši strah u sopstvenom glasu. Drhtaj koji pokušava da suzbije. „Ko si ti? Šta pokušavaš da uradiš?“ Jedna kap sliva mu se niz lice. Sneg mu se topi na koži, ili je to znoj? Ne ume da kaže.

Hajde, govori sebi. Kontroliši se. To je neki glupi drkadžija koji se šali. Samo prođi pored njega i uđi u automobil.

A onda, iz ovog ugla, primećuje još jedan automobil. Automobil koji nije bio tu kada je došao. Crni kamionet. *Nisan.*

Hajde, Danijele. Kreći.

Međutim, telo mu je zaleđeno i odbija poslušnost. Može samo da sluša ono čudno disanje koje dopire iz maske. Sada je glasnije, brže i napornije.

Tiho usisavanje, a onda i visoki pisak.

Iznova i iznova.

Prilika se naginje sve bliže, držeći nešto u ruci. Nož? Danijel ne može da prepozna predmet. Debele rukavice koje ima sakrivaju veći deo.

Kreći, kreći.

Uspeva da se pokrene, jedan korak, a onda još jedan, ali mišići mu se grče od straha. Baulja po snegu, desna noga mu proklizava.

Dok se ispravio, kasno je: šaka u rukavici pokriva mu usta. Danijel oseća miris plesni na rukavici, ali i maske – čudnovati miris spaljene gume, pomešan s još nečim.

Nečim poznatim.

Ali, pre nego što je uspeo da poveže sa čim, nešto mu probada butinu. Oseća oštar bol. Misli mu se raspršuju, a onda odjednom nastupa mir.

Mir koji se za nekoliko trenutaka pretvara u prazninu.

*Saopštenje za novinare – pod embargom
do ponoći, 5. Marta 2018*

Le Some

Vrhovi Plimašija

Kran-Montana 3963

Vale

Švajcarska

HOTEL S PET ZVEZDICA OTVARA SE U ŠVAJCARSKOM
ODMARALIŠTU KRAN-MONTANA

Lociran na sunčanom planinskom platou iznad Kran-Montane, visoko u Švajcarskim Alpima, *Le Some* je zamisao švajcarskog investitora Lukasa Karona.

Posle osam godina obimnog planiranja i izgradnje, jedan od najstarijih sanatorijuma u gradu spreman je za otvaranje u vidu luksuznog hotela.

Glavnu zgradu podigao je Karonov pradedo Pjer, krajem devetnaestog veka. Postao je poznat širom sveta kao centar za lečenje od tuberkuloze, pre nego što je pojava antibiotika primorala njegovo preinačenje.

Nedavno, zgrada je stekla međunarodnu slavu zbog inovativne arhitekture i starom Karonu 1942. zaradila posthumnu nagradu *Svis arts*. Kombinaciju čistih linija i velikih panoramskih prozora, ravnih krovova i neukrašenih geometrijskih oblika jedan od sudija opisao je kao „revolucionarnu – svrsishodno dizajniranu da ispuni svoju funkciju kao bolnica, stvarajući i neprimetnu tranziciju između unutrašnjih i spoljašnjih prizora“.

Lukas Karon rekao je: „Bilo je krajnje vreme da udahnemo novi život ovoj zgradi. Bili smo uvereni da ćemo, s pravom vizijom, stvoriti senzibilno obnovljen hotel koji će odati počast svojoj bogatoj prošlosti.“

Pod vođstvom švajcarske arhitektonske firme *Lemetr SA*, okupljen je tim koji će renovirati zgradu i dodati najsavremeniji konferencijski i banjski centar.

Suptilno renoviran, *Le Some* će na inovativan način koristiti prirodne i lokalne materijale kao što su drvo, škriljac i kamen. Elegantni i moderni enterijeri hotela ne samo što će reflektovati moćnu spoljašnju topografiju već će crpsti i iz prošlosti zgrade da stvori sasvim novu budućnost.

Filip Volkem, direktor *Vale turizma*, rekao je: „Ovo će, bez sumnje, biti dragulj u kruni onoga što je već jedno od najboljih zimskih odmarališta u svetu.“

Kontakt za štampu: Leman PR, Lozana.

Za sve ostale informacije/rezervacije, molimo vas da posetite www.lesommetcransmontana.ch.

Januar 2020.

Dan prvi

Žičara iz Sijere, grada u dolini, do Kran-Montane, pravi skoro savršeno vertikalnu liniju uz planinski obronak.

Sekući kroz vinograde prekrivene snegom i gradiće Vanton, Šermignon, Molan, Rondonj i Bliš, drum, dug više od četiri kilometra, vodi putnike na visinu od preko 900 metara u planinu, za samo dvanaest minuta.

Van sezone, žičara je uglavnom poluprazna. Većina ljudi vozi uz planinu ili ide autobusom, ali danas je puna, pošto su putevi skoro potpuno zakrčeni zbog gustog saobraćaja.

Elin Vorner stoji s leve strane krcate gondole, upijajući sve: krupne pahulje koje se gomilaju na prozorima, bljuzgav pod s visokim gomilama torbi, vitke tinejdžere koji se guraju kroz vrata.

Ramena joj se zatežu. Zaboravila je kakvi klinici u tom dobu mogu biti: sebični, nesvesni bilo koga osim sebe samih.

Nečiji natopljeni rukav češe je po obrazu. Osetila je vlagu, cigarete, prženu hranu i mošusno-citrusni nagoveštaj nekog jeftinog losiona posle brijanja. A onda sledi i grleni kašalj. Smeh.

Grupa muškaraca lakta se da izađe na vrata, glasno razgovara, noseći pune sportske torbe *nort fejs* na leđima. Potiskuju porodicu koja stoji pored nje još dublje u gondolu. Prema njoj. Jedna ruka je češe i ona oseća vreli pivski dah na vratu.

Hvata je panika. Srce joj tuče, bije o grudni koš s unutrašnje strane.
Hoće li ovo ikada prestati?

Prošlo je godinu dana od slučaja Hejler, a ona i dalje razmišlja o njemu i sanja ga. Budi se noću, čaršavi su mokri od znoja, a san živ u njenoj glavi: šaka oko vrata, mokri zidovi koji se sažimaju i idu prema njoj.

A onda slana voda; penuša se i poliva je preko usta, nosa...

Kontroliši to, govori sebi, primoravajući se da čita grafite sa zida žičare.

Ne dozvoli da ono kontroliš tebe.

Pogled joj poskakuje po ispisanim slovima, koja se vijugavo pružaju po metalu:

Mišel 2010.

POLJUPCI XXX

HELEN & RIK 2016.

Isprativši slova do samog prozora, prepada se. Njen odraz... Bolno ga je i pogledati. Mršava je. Premršava.

Kao da ju je neko ispraznio, izdubio i samu njenu suštinu. Jagodična kost oštra joj je kao nož, a iskošene plavosive oči široke, izbuljenije. Čak joj ni oštra i razbarušena plava kosa, kao ni jedva vidljivi ožiljak na gornjoj usni, ne ublažavaju izgled.

Neprekidno trenira otkako joj je majka umrla. Trči po deset kilometara. Ide na pilates. Diže tegove. Vozi bicikl po obali između Torkija i Eksetera po užasnom vetru i kiši.

Preteruje, ali ne zna kako da prestane, čak ni da li bi smela. To je sve što ima; jedina taktika za rasterivanje onoga što joj se nalazi u glavi.

Elin se okreće. Znoj je peče na potiljku. Gledajući Vila, pokušava da se koncentriše na njegovo lice, poznati nagoveštaj malja koje mu prekrivaju predeo brade, neukrotive tamnoplave uvojke kose. „Vile, toplo mi je...”

Izraz lica mu se grči. Vidi nagoveštaje budućih bora na tom uznemirenom licu, zvezdaste linijice oko njegovih očiju, jedva vidne nabore koji mu se pružaju preko čela.

„Jesi li dobro?”

Elin odmahuje glavom, a suze joj se skupljaju u očima. „Ne osećam se baš najbolje.”

Vil govori tiše. „Zbog ovoga ili...”

Zna šta želi da kaže: *Ajzaka*. Zbog oboje; njega, panike... Isprepleteno je, povezano.

„Ne znam.” Grlo kao da joj je stegnuto. „Neprekidno razmišljam o tome, znaš, poziv, sasvim iznenada. Možda dolazak i nije bio baš tako

dobra odluka. Trebalo je više da razmišljam o tome, ili da bar propisno porazgovaram s njim pre nego što sam mu dozvolila da nam rezerviše.“

„Nije kasno. Uvek možemo da se vratimo. Kaži da ja imam problema na poslu.“ Osmehujući se, Vil kažiprstom podiže naočari uz nos. „Ovo bi moglo da se računa kao najkraći odmor na svetu, ali koga briga?“

Elin se primorava da uzvрати osmehom, tihim nagoveštajem očaja zbog kontrasta između onda i sada. Kako lako je prihvatila ovo: novu normalnost.

Sasvim je drugačije nego kada su se prvi put videli. Tada je bila na vrhuncu; tako sada razmišlja o tome. Na samom vrhu svog života od trideset i nešto.

Upravo je kupila svoj prvi stan blizu plaže. Poslednji sprat jedne stare viktorijske vile. Pravi dragulj, s visokom tavanicom i pogledom na minijaturni kvadrat mora.

Posao je išao dobro – bila je unapređena u detektiva narednika, dobila je veliki slučaj, bitan – i majka joj je odlično reagovala na prvu turu hemioterapije. Mislila je da je uspela da prevaziđe tugu za Semom, da ga preboleva, ali sada...

Život joj se skupio. Zatvorio se i pretvorio u nešto što nije mogla ni da zamisli pre nekoliko godina.

Vrata se zatvaraju, debeli stakleni paneli klize i spajaju se.

Uz trzaj, žičara kreće gore, dalje od stanice, ubrzavajući.

Elin zatvara oči, ali od toga joj je još gore. Svaki zvuk, svaki trzaj, pojačan je dok su joj oči sklopljene.

Otvara oči i vidi kako prizori proleću ispred nje: nejasne pruge snegom prekrivenih vinograda, koliba, prodavnica.

Glava joj se ljulja. „Želim da izađem.“

„Šta?“ Vil se okreće. Pokušava da prikrije to, ali ona ipak čuje frustraciju u njegovom glasu.

„Moram da izađem.“

Uspinjača ulazi u nekakav tunel. Zaranjaju u tamu i neka žena reaguje vičući.

Elin diše, lagano, pažljivo, ali oseća kako nadolazi – onaj osećaj neizbežne kobi. Odjednom, krv kao da joj je lepljiva dok teče kroz nju, ali i kao da se razliva na sve strane.

Još disanja. Sporijeg, kao što je naučila. *Udahni u četiri, drži, izdahni u sedam sekundi.*

To joj nije dovoljno. Grlo joj se steže. Dah joj je sada već plitak, brz. Pluća se bore, očajnički pokušavajući da uvuku kiseonik.

„Tvoja pumpica“, pita je Vil. „Gde je?“

Preturajući po džepu, ona je vadi i pritiska: *dobro je*. Ponovo pritiska, osećajući kako joj gas udara u nepce i stiže do dušnika.

Za nekoliko minuta disanje joj se popravlja.

Međutim, kako joj se glava razbistrava, oni dolaze, pojavljuju joj se u glavi.

Njena braća. Ajzak. Sem.

Slike, u neprekidnom krugu.

Vidi blaga dečja lica, obraze istačkane pegicama. Iste one široko usadene plave oči, ali, dok su Ajzakove hladne, uznemirujuće u svojoj snazi, Semove vrcaju od energije, od iskri koje očaravaju ljude.

Elin trepće, ne može prestati da misli o poslednjim trenucima kada je videla te oči – prazne, beživotne, a ta iskra... ugašena.

Okreće se prema prozoru, ali ne može da ne vidi slike iz prošlosti: Ajzaka, koji joj se osmehuje; uobičajeno zlobno. Podiže šake, ali pet raširenih prstiju prekriveno je krvlju.

Elin pruža ruku, ali ne može da ga dohvati. Nikad ne može.

2

Hotelski minibus čeka na malom parkingu na vrhu žičare. Sjajan je i tamnosiv, zatamnjeni prozori delimično su prekriveni snegom.

Diskretna srebrna slova utisnuta su s donje leve strane vrata: *le some**. Natpis je ispisan malim, neupadljivim, finim i debelim fontom.

Elin dopušta sebi da oseti prvi nagoveštaj uzbuđenja. Sve do ovog trenutka, nehotično je bila negativna prema hotelu u razgovoru s prijateljima:

Pretenciozan.

Stil pre suštine.

---

* Franc. *le sommet* – vrh. (Prim. prev.)